

BILAN

RAPPORT 2007/56

**Goedereede (Z-H), Ouddorp
Hofdijksweg 30**

Proefsleuvenonderzoek

in opdracht van DHZ AGRI bv.

Rapport-ID

Titel	Goedereede (Z-H), Ouddorp, Hofdijksweg 30, Proefsleuvenonderzoek	
ISSN	1572-3194-2007/56	
Rapportnummer	2007/56	
Aantal pagina's	36	
Opdrachtgever	DHZ Agri b.v.	
Contactpersoon opdrachtgever	Dhr. F. Blok	
Projectleider BILAN	Dhr. C. Verbeek	
Auteur(s)	drs. E. de Boer en drs. A. van Waveren	
Kaarten en afbeeldingen	Dhr. W. van der Voort	
Datum definitief	2 mei 2007	
Digitale versie	ja	
Verzending definitief aan	DHZ Agri b.v. Provinciaal archeoloog RACM KB-depot	
Akkoord BILAN	C. Witteveen Directeur	C. Verbeek Senior-archeoloog

BILAN

B: Fontys Hogescholen, Mollergebouw
Prof. Goossenslaan 1-01, ruimte A 1.16, Tilburg
P: Postbus 90903, 5000 GD TILBURG
T: 0877 876322
F: 013 5360051
E: bilan@fontys.nl
W: www.bilan.nl

© BILAN 2007

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch databestand of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave dient men zich tot de uitgever te wenden.

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
1 Inleiding	9
1.1 Administratieve gegevens project.....	9
1.2 Ligging van het plangebied en huidig gebruik.....	10
1.3 Geologie en bodem.....	11
2 Kader en doelstelling proefsleuvenonderzoek.....	13
2.1 Onderzoeksgeschiedenis.....	13
2.2 Doelstelling onderzoek en methoden	14
2.3 Archeologische verwachtingsmodel en vraagstelling	16
3 Resultaten proefsleuvenonderzoek.....	18
3.1 Inleiding.....	18
3.2 Stratigrafie.....	18
4 Synthese en beantwoording onderzoeksvragen	20
4.1 Synthese	20
4.2 Beantwoording onderzoeksvragen	21
5 Waardering en Selectieadvies.....	21
5.1 Waardering.....	21
5.2 Selectieadvies	22
6 Literatuur	23
Bijlage 1: Programma van Eisen	25
Bijlage 2: Overzicht archeologische perioden	35
Bijlage 3: Overzicht geologische perioden	36

Figuren

Fig. 1: Ligging van het plangebied in de regio.....	10
Fig. 2: Het plangebied op de bodemkaart.....	12
Fig. 3: Het plangebied op het minuutplan van circa 1830.	13
Fig. 4: Het plangebied met daarbinnen de locatie van de proefsleuf.	15
Fig. 5: Het plangebied op de IKAW met ARCHIS-waarnemingen en AMK-terreinen.....	16
Fig. 6: Zuid-profiel, bodemopbouw.....	19

Samenvatting

In opdracht van DHZ AGRI bv. (via Adviesbureau Van Basten) werd op 27 en 28 november 2006 door BILAN een proefsleuf aangelegd aan de Hofdijksweg 30 te Ouddorp in de gemeente Goedereede (prov. Zuid-Holland). Aanleiding voor het onderzoek was de voorgenomen bouw in het plangebied van een bouwmarkt met appartementen en een parkeerkelder. Hierbij zullen bodemverstorende activiteiten plaatsvinden waardoor een archeologisch onderzoek noodzakelijk werd bevonden.

Voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek was een vooronderzoek uitgevoerd bestaande uit een bureauonderzoek en een booronderzoek. Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied een hoge archeologische verwachting heeft. Deze is te relateren aan het voorkomen van mariene afzettingen, die in de Romeinse tijd bewoonbaar waren en die in de Middeleeuwen zijn afgedekt met een laag duinzand. Tijdens het booronderzoek is gebleken dat in het plangebied op ca. 1,70 m –mv. een begraven A-horizont voorkomt die waarschijnlijk in de Romeinse tijd gevormd is. Deze laag bevatte baksteenfragmentjes die mogelijk wijzen op een vindplaats. In het zuiden van het plangebied was deze laag onverstoord en daarom zullen eventuele archeologische resten in het zuidelijke deel van het plangebied relatief intact zijn.

Op grond van de resultaten van het vooronderzoek is geadviseerd om het plangebied nader te onderzoeken door middel van een proefsleuf. Doel van dit aanvullende onderzoek was het verkrijgen van inzicht in de aan- of afwezigheid, de aard, het karakter, de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de relatieve kwaliteit van de archeologische waarden binnen het plangebied.

Conform het Programma van Eisen werd ten zuiden van de huidige bouwmarkt een proefsleuf aangelegd. Tijdens dit onderzoek werd de in het vooronderzoek, als begraven A-horizont geïnterpreteerde laag in sterk verstoorde vorm aangetroffen. Met uitzondering van enkele aanlegvondsten uit de bouwvoor, die dateren uit de Nieuwe Tijd, werden geen sporen en structuren aangetroffen die zouden kunnen wijzen op een archeologisch waardevol vondstniveau.

Op grond van de bovengenoemde onderzoeksresultaten mag worden geconcludeerd dat er in het onderzochte deel van het plangebied geen sprake is van een archeologisch waardevol vondstniveau dan wel een archeologische vindplaats. Voor het plangebied wordt derhalve geen nader onderzoek aanbevolen.

Deze aanbeveling betreft een selectieadvies. Dit advies dient door het bevoegd gezag omgezet te worden in een selectiebesluit.

1 Inleiding

In opdracht van DHZ AGRI bv. (via Adviesbureau Van Basten), d.d. 29 september 2006 is op 27 en 28 november 2006 door BILAN een proefsleuf aangelegd aan de Hofdijksweg 30 te Ouddorp in de gemeente Goedereede (prov. Zuid Holland). Aanleiding voor het onderzoek was de voorgenomen bouw in het plangebied van een bouwmarkt met appartementen en een parkeerkelder. Hierbij zullen bodemversturende activiteiten plaatsvinden waardoor een archeologisch onderzoek noodzakelijk werd bevonden, temeer daar de geplande verstoringsdiepte circa 3 m –mv. bedraagt.

Op grond van de resultaten van het voorafgaande inventariserend archeologisch vooronderzoek was besloten dat vervolgonderzoek door middel van het aanleggen van een proefsleuf noodzakelijk was. Het onderzoek, dat werd uitgevoerd door mevr. H. Vanneste en mevr. A. van Waveren, stond onder de projectleiding van dhr. C. Verbeek. Als bevoegd gezag treedt op dhr. R. Proos van de Provincie Zuid-Holland. Als contactpersoon voor de opdrachtgever wordt de heer Blok vermeld (Adviesbureau van Basten).

1.1 Administratieve gegevens project

Provincie	Zuid-Holland
Gemeente	Goedereede
Plaats	Ouddorp
Toponiem	-
Straat	Hofdijksweg 30
Centrumcoördinaten	055.079 / 425.895
Oppervlakte plangebied	0,3 ha
Kaartblad	36H
Opdrachtgever	DHZ AGRI bv (via Adviesbureau van Basten, dhr. Blok)
Uitvoerder	BILAN
CIS meldingnummer	19686
KLIC meldingnummer	04G
BILAN projectcode	B1267
KNA-versie	2.2
Bevoegd gezag	Provincie Zuid Holland
	Dhr. R. Proos
	Postbus 90602
	2509 LP Den Haag

1.2 Ligging van het plangebied en huidig gebruik

Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom van Ouddorp, in de gemeente Goedereede op het Zuid-Hollandse eiland Goeree-Overflakkee. Het terrein heeft een oppervlakte van ca. 0,3 ha. en wordt in het noordwesten begrensd door de Hofdijksweg. Ten zuiden van het plangebied bevindt zich een fietswandelpad dat op zijn beurt grenst aan een bouwput. Aan de oostzijde en ten noorden van het plangebied bevinden zich woningen.

In het plangebied bevond zich een winkel en opslagloods met daarachter en overkapt deel waar bouwmaterialen lagen opgeslagen. De winkel en loods waren omgeven door asfaltverharding en langs en in het overkapte terreindeel lag bestrating in de vorm van 30 x 30 tegels. Om het terrein was een aarden wal aangebracht die het plangebied deels aan het zicht van de omwonenden onttrok.

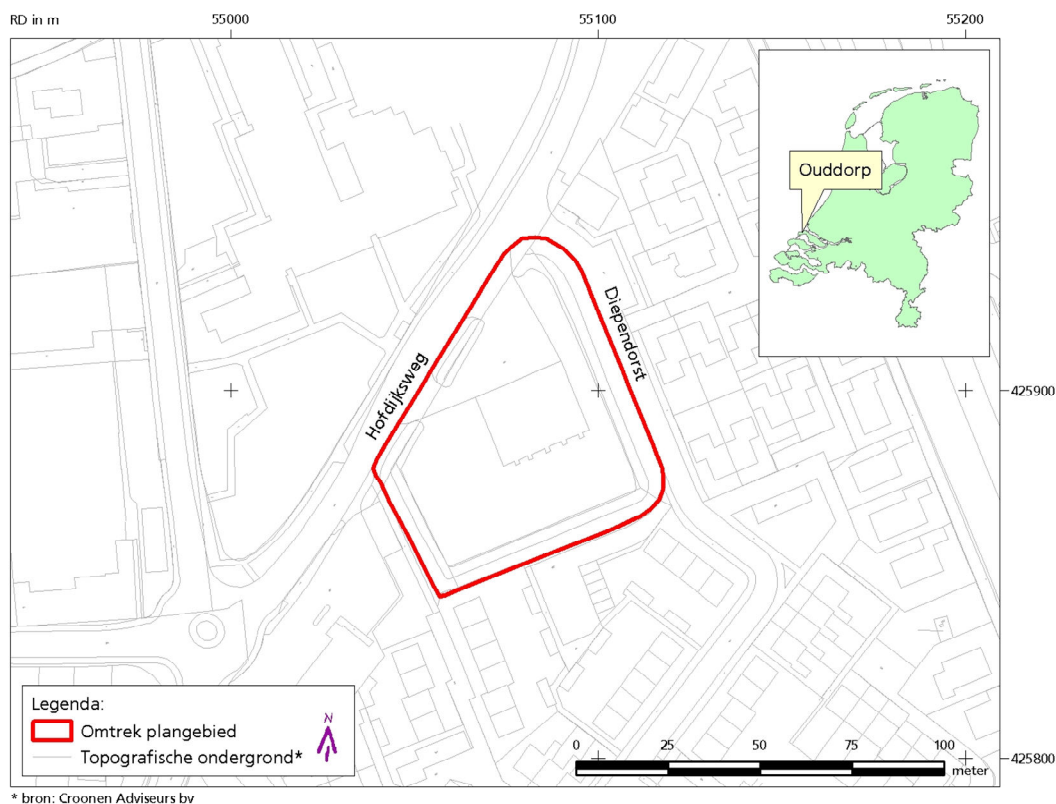

Fig. 1: Ligging van het plangebied in de regio.

1.3 Geologie en bodem

Geologie

Het plangebied ligt op het Zuid-Hollandse eiland Goeree-Overflakkee, dat deel uitmaakt van het zuidwestelijke zeekleigebied. De geologische ontwikkeling van dit gebied wordt grotendeels bepaald door de relatieve zeespiegelstijging door het afsmelten van de ijskappen aan het einde van de laatste ijstijd (ca. 10.000 BP¹), gecombineerd met getijdewerking. Inzicht in het ontstaan van het zuidwestelijk zeekleigebied wordt verkregen aan de hand van een beschrijving van de geologische en bodemkundige ontwikkelingen die binnen deze regio hebben plaatsgevonden.

De basis van de holocene afzettingen op Goeree wordt gevormd door de *Afzettingen van Calais* (voor ca. 2200 v.C.), die in dit gebied één doorlopende ontwikkeling vertonen en grotendeels uit zand bestaan. Gedurende het Atlanticum (7.500 – 5.000 BP) reikte het zeewater tot ver ten oosten van de huidige kustlijn en werd het Laagpakket van Wormer gevormd. Deze afzettingen zijn overwegend zandig, maar worden bovenin kleiiger. In het midden-subborreaal (ca. 4000 voor heden) nam de stijging van de zeespiegel af en ontstond een nagenoeg gesloten kustbarrière van strandwallen. Achter de kustbarrière ontstond in het geleidelijk verzoetende kustmoeras een groot veengebied (Nieuwkoop Formatie: Hollandveen Laagpakket). Goeree behoorde sinds ca. 1700 v.C. tot dit grote Hollandse veengebied. Op de hoogste delen van het Wormer Laagpakket (afzettingen van Calais) is het in de omstreken echter nooit tot vorming van veen gekomen. Bovendien is het veen in grote delen van het huidige 'Goeree' vanaf circa 1000 v. C. geheel weggeslagen of sterk geërodeerd door inbraken van de zee. Het veen dat niet werd weggeslagen, raakte doordrenkt met zout water en werd in de Middeleeuwen op grote schaal weg gegraven voor de zoutwinning (selnering of moernering).

Door de inbraken van de zee ontstonden enkele grote kreken, die later weer zijn verland. De sedimenten die tijdens deze transgressiefase tot afzetting kwamen, worden gerekend tot het Walcheren Laagpakket. De hoogste delen van deze afzettingen en de strandwallen zijn al in de Romeinse tijd intensief bewoond geweest. In de loop van de derde eeuw n. C. is deze bewoning (onder invloed van de zee) verdwenen. Omstreeks 600 n.C. kwam de kustgrens langs de westelijke zoom van de huidige Westduinen te liggen. Hier ontstond een duingebied dat zich door sterke winderosie in de Middeleeuwen (tot circa 1350 n.C.) in oostelijke richting kon uitbreiden over de oudere afzettingen van het Walcheren Laagpakket (voorheen Afzettingen van Duinkerke I en II) en is een typisch 'knobbelig' reliëf ontstaan. Deze afzettingen zijn ook in het plangebied aanwezig.

Ten westen, oosten en zuidoosten van dit duingebied zijn in latere fase (vanaf circa 800 n.C.) nog mariene afzettingen gevormd (voorheen Afzettingen van Duinkerke III en recente afzettingen van Duinkerke). De gronden die zich op de overgang van de duinen naar de zeekleigronden bevinden worden de geestgronden genoemd. Op de geologische kaart is het plangebied gekarteert als Jonge Duin- en strandzanden (dikker dan 2 m) op D-profieltype. Dat wil zeggen op Afzettingen van Duinkerke ingesneden in de onderliggende afzettingen.

¹ BP betekend 'Before present'.

Bodem

Het plangebied bevindt zich in het oostelijke deel van het oudere duingebied rondom Ouddorp. Dit gebied is voor een groot deel afgegraven, zodat gesproken kan worden van een kunstmatige ligging. In het zuiden en zuidoosten van dit gebied zijn de duinzandgronden door kleidelven vergraven en bedekt met een laag kalkrijke zavel of klei die uit de ondergrond is gehaald. Doel van dit omzetten of kleidelven is het verbeteren van het vochthoudende vermogen van de grond².

Ten zuiden en oosten van het centrale oude duingebied vormen *geestgronden* de overgang naar de omliggende polders. Ze hebben een sterk wisselende profielopbouw. In de ondergrond kunnen kleilagen worden aangetroffen. De gronden worden gekenmerkt door een niet duidelijk ontwikkelde, 20 tot 30 cm dikke matig humusarme, donkergrijze A-horizont gevolgd door een bruine tot grijze C-horizont.

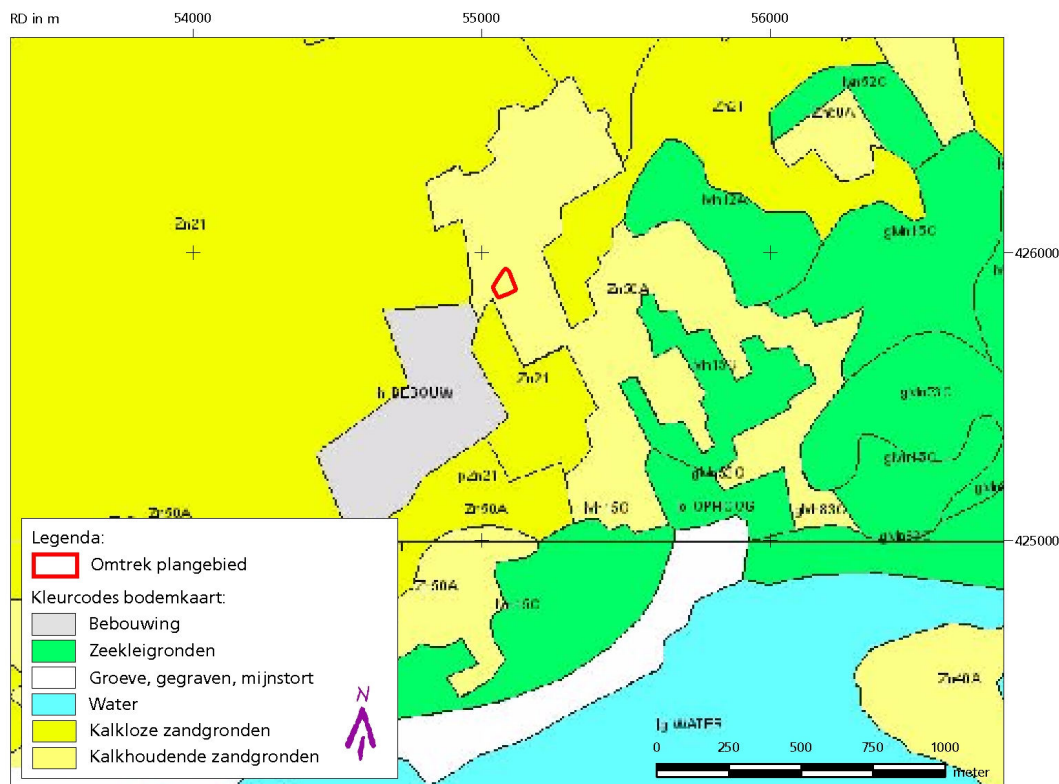

Fig. 2: Het plangebied op de bodemkaart.
Bron: Archis II.

Volgens de bodemkaart³ komen in het plangebied vergraven, kalkhoudende vlakvaaggronden in matig fijn zand voor (code: kZn50A) met een kleidek van 15 à 40 cm dik. Vlakvaaggronden zijn relatief jonge gronden waarin nog slechts weinig bodemvorming heeft plaatsgevonden. De A-horizont van vaaggronden is dan ook duidelijk minder ontwikkeld. Als gevolg van de grote waterdoorlatendheid is de ontkalkingssnelheid van duinzanden vrij hoog en zijn alleen de jongere duinzanden nog kalkhoudend. Zuidwestelijk en ten oosten van Ouddorp zijn de bovengenoemde gronden, als gevolg van kleidelven, bedekt met een klei- of zaveldek.

² Stiboka, 1967; Toelichting op de Bodemkaart.

³ Stiboka, 1967; Bodemkaart van Nederland.

2 Kader en doelstelling proefsleuvenonderzoek

2.1 Onderzoeksgeschiedenis

Voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek had een archeologisch inventariserend vooronderzoek plaatsgevonden⁴, bestaande uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. In onderstaande paragrafen worden de resultaten van dit onderzoek kort samengevat.

Resultaten bureauonderzoek

Het plangebied behoort tot de oudste kern van het voormalige eiland Goedereede, het 'Oudeland van Diepenhorst' en de polder 'Oude Ostdijk', die vóór 1300 bedijkt werden. Binnen dit gebied ligt het plangebied net buiten de oude kern van Ouddorp, grond die pas na 1950 bebouwd werd. De kern van Ouddorp behoort tot het type zandnederzettingen, die zijn ontstaan op de zandige hoger gelegen gedeelten en worden gekenmerkt door zeer verspreide bebouwing langs een wijdvertakt patroon van wegen. De bebouwing in de directe omgeving bevond zich voornamelijk langs de Nieuwe Weg (de huidige Hofdijksweg) en de Molen Weg ten zuiden en westen van het plangebied. De Hofdijksweg, vormt de noordwestgrens van het plangebied. Op circa 200 m ten noordoosten van het plangebied lag ten zuiden van de Nieuwe Weg de buitenplaats Den Hofdijk (of Hofwijk). Deze buitenplaats dateert waarschijnlijk uit de veertiende eeuw. Het plangebied zelf was onbebouwd en in gebruik als boomgaard.

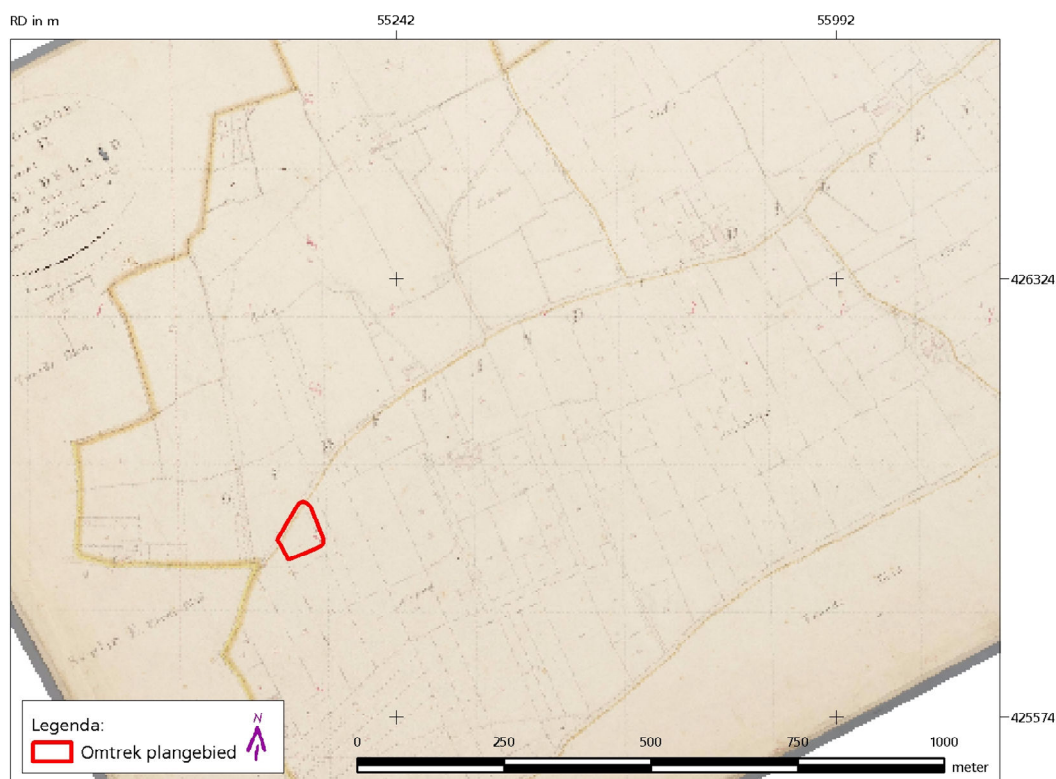

Fig. 3: Het plangebied op het minuutplan van circa 1830.

⁴ De Boer, 2005.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat de omgeving van Ouddorp al in de Romeinse tijd bewoond is geweest. Het huidige Ouddorp dateert uit het midden van de veertiende eeuw, de periode waarin een kerk gebouwd werd.

Resultaten veldonderzoek

Het veldonderzoek bestond uit een booronderzoek. Tijdens dit booronderzoek werden vier boringen gezet tot op een diepte van 3 tot maximaal 4 meter –mv. Op basis van het booronderzoek kunnen de sedimenten in het plangebied als volgt worden geïnterpreteerd. De bovenste 0,60 meter bestaat uit een sterk antropogeen beïnvloede A-horizont en/of uit een puin- of ophogingslaag. Hieronder komt tot ca. 1,70 m –mv een pakket matig fijn zand met humeuze laagjes en kleiige brokken. Dit zijn Jonge Duinafzettingen, waarbij de kleiige delen afkomstig zijn van het kleidelven. De onderliggende humeuze laag bestaat uit een begraven A-horizont, die zich heeft gevormd in het licht blauwgrijze kleiige zand van het Walcheren Laagpakket. In het noorden van het plangebied (boringen 3 en 4) is de begraven bodem verstoord of zelfs geheel verdwenen. Waarschijnlijk is dit ook het gevolg van het kleidelven.

Vanaf ca. 1,70 m –mv bevond zich in het zuiden van het plangebied (boringen 1 en 2) een begraven A-horizont. In boring 1 werden in deze horizont baksteenfragmentjes aangetroffen; waarschijnlijk betreft het een begraven bodem uit de Romeinse tijd⁵. In boring 3 werd op 1,10 m –mv. eveneens een begraven A-horizont aangetroffen met bijmenging van baksteen en grind. Deze bodem en de bovenliggende duinzanden waren echter sterk verstoord. Op grond van de onderzoeksresultaten werd aanbevolen om in het zuidelijke, naar verwachting minst verstoorde deel van het plangebied een proefsleuf aan te leggen.

2.2 Doelstelling onderzoek en methoden

2.1.1 Doelstelling onderzoek

Uit het booronderzoek bleek dat in het zuidelijk deel van het plangebied op ca. 1,70 m –mv. een begraven A-horizont voorkomt die waarschijnlijk in de Romeinse tijd gevormd is. Deze laag bevatte baksteenfragmentjes die mogelijk wijzen op een vindplaats. In de toekomst zullen in het plangebied een bouwmarkt met appartementen en een parkeerkelder worden gerealiseerd. De geplande verstoringsdiepte is circa 3 m –mv. Door middel van een proefsleuf dient inzicht verkregen te worden in de aan- of afwezigheid, de aard, het karakter, de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de relatieve kwaliteit van de archeologische waarden binnen het plangebied.

⁵ De Boer, 2005.

2.1.2 Methoden

Op grond van de bevindingen die tijdens het vooronderzoek zijn gedaan diende in het zuidelijke deel van het plangebied een proefsleuf aangelegd te worden. Om tot een onderzoeksdekking te komen van 7% diende minimaal 210 m² proefsleuf aangelegd te worden (fig. 3). Ten behoeve van de veiligheid dient de proefsleuf trapsgewijs aangelegd te worden. Gestreefd werd naar het aanleggen van een proefsleuf met een omvang van 26,5 x 8 meter aan het maaiveld tot 24 x 6 meter op het sporenniveau. Conform het PvE⁶ werd in principe één opgravingsvlak aangelegd op het relevant spoorniveau op/in/onder de begraven A-horizont die verwacht werd vanaf 1,70 m –mv. Van de sleuf diende ten minste één lengteprofiel gedocumenteerd te worden. Voor details met betrekking tot de eisen inzake de aanleg van de proefsleuf en het documenteren van de eventueel aangetroffen archeologische waarden wordt verwezen naar het Programma van Eisen (zie bijlage 1).

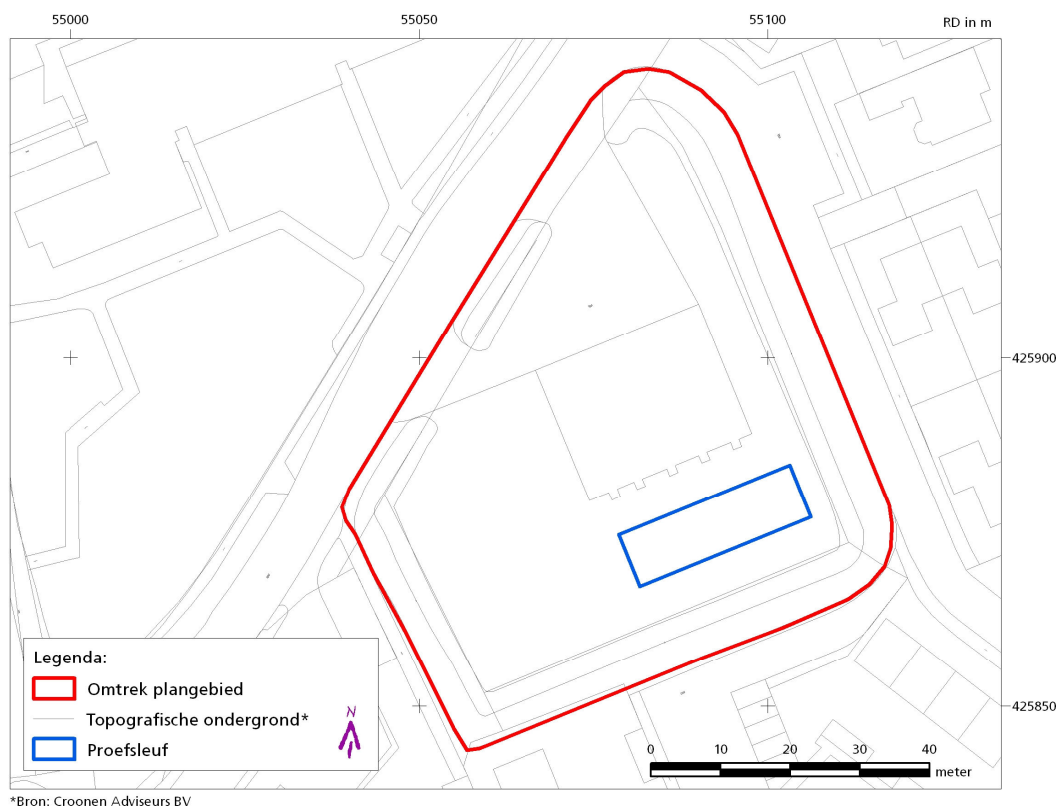

Fig. 4: Het plangebied met daarbinnen de locatie van de proefsleuf.

⁶ Verbeek, 2006.

2.3 Archeologische verwachtingsmodel en vraagstelling

Op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) is aan het plangebied een hoge verwachting toegekend voor het aantreffen van archeologische waarden. Ook op de Archeologische Waardenkaart, onderdeel van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, wordt aan het gebied een hoge verwachting toegekend en worden zelfs archeologische sporen verwacht. Op de Archeologische kenmerkenkaart, eveneens onderdeel van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, maakt het plangebied deel uit van een groot gebied met oude zeeafzettingen op veen, onder en aan het huidige oppervlak, waar vanaf de ijzertijd bewoning mogelijk was.

Uit de directe omgeving van het plangebied worden in het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS 2) verschillende waarnemingen vermeld. Zo is op een diepte van 40 cm in de bewerkte bovengrond, ca. 100 m ten noordwesten van het plangebied, een sculptuur van basaltlava gevonden met een onbekende datering (Archis-waarnemingsnr. 22806). Ook zijn op deze locatie diverse aardewerkfragmenten uit de Romeinse tijd aangetroffen (Archis-waarnemingsnr. 24656). Op ca. 200 m ten noordoosten van het plangebied liggen de resten van een Hof van de heren van Voorne, 'Den Hofdijk' die dateren uit de veertiende eeuw (Archis-waarnemingsnr. 24684). In hetzelfde gebied werden onder ca. twee meter zand in de klei de resten van een schip gevonden dat waarschijnlijk dateert uit de tiende tot elfde eeuw. Het terrein is aangewezen als 'terrein van hoge archeologische waarde' (monumentnr. 4108). Op ruim 800 m ten noorden van het plangebied is een gouden mantelspeld uit de Romeinse tijd gevonden (Archisnr. 24653).

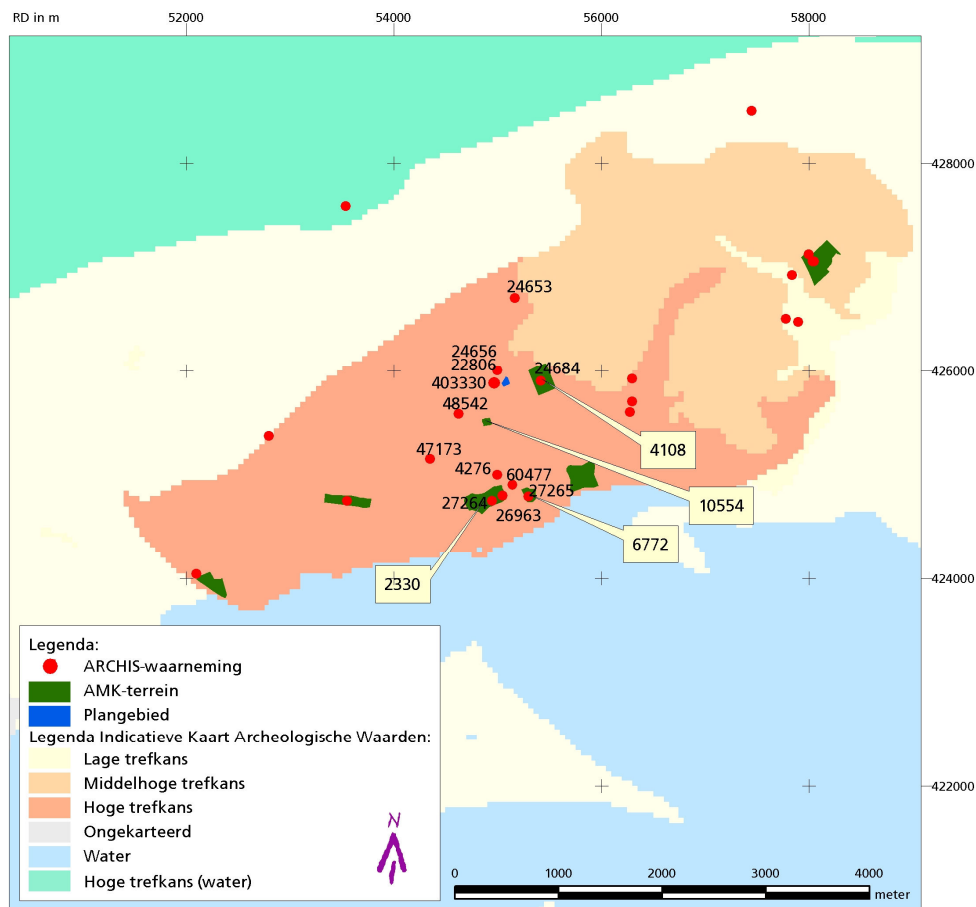

Fig. 5: Het plangebied op de IKAW met ARCHIS-waarnemingen en AMK-terreinen.

Ten zuidwesten van het plangebied liggen op circa 400 m afstand de oude kern en kerk van Ouddorp. Dit gebied is aangewezen als terrein van hoge archeologische waarde voor de complextypen nederzetting (late Middeleeuwen) en kerk (late Middeleeuwen tot Nieuwe tijd). Op circa 500 m ten zuidwesten van het plangebied zijn aan het oppervlak en in de bouwvoor vondsten gedaan, zoals aardewerkfragmenten, glas en dierlijk bot, die dateren uit de vijftiende tot negentiende eeuw (Archisnr. 48542). Op grotere afstand van het plangebied zijn op circa 1 km ten zuidwesten van het plangebied een booronderzoek en veldverkenning uitgevoerd (Archisnr. 47173)⁷. Uit dit booronderzoek is gebleken dat de ondergrond bestaat uit een pakket Jonge Duinafzettingen, dat wordt onderbroken door een periode met intensievere begroeiing met daaronder zandige strand-/waddenafzettingen. De bovenste 45 cm bestaat uit kleiig zand (de akkerlaag), waarin diverse vondsten zijn gedaan die dateren uit de dertiende tot de negentiende eeuw. Mogelijk dateert deze laag al uit de elfde eeuw. De vondsten bestonden uit dierlijk bot, pijpenkop en – stelen, glas en diverse aardewerkfragmenten.

Op circa 900 m ten zuiden van het plangebied zijn lood, steenkool en een bronzen munt uit de Romeinse tijd gevonden (Archisnr. 4276 en 60477). Zuidelijk hiervan, op circa 1100 m van het plangebied, zijn diverse aardewerkfragmenten uit de midden-Romeinse tijd en dan met name de periode van 150 – 240 n.C. aangetroffen (Archisnr. 26963). Bovendien zijn hier ook aardewerkfragmenten uit de late Middeleeuwen en Nieuwe tijd gevonden (Archisnr. 27264). Het gebied is aangewezen als terrein van hoge archeologische waarde (monumentnr. 2330). Ten oosten van dit monument ligt een beschermd terrein van zeer hoge archeologische waarde, waar zich een kasteelberg (Spreeuwenstein) uit de dertiende/veertiende eeuw bevindt (monumentnr. 6772, Archisnr. 27265). Het terrein is grotendeels in de negentiende eeuw afgegraven, maar nog wel zichtbaar in het landschap.

Tijdens het booronderzoek is een begraven A-horizont aangetroffen die waarschijnlijk in de Romeinse tijd is ontstaan. De A-horizont, die in het zuiden van het plangebied onverstoord bleek te zijn, bevatte archeologische indicatoren. Op grond van deze bevindingen en gezien de grote hoeveelheid reeds bekende archeologische vondsten uit de omgeving van het plangebied wordt aan het plangebied een hoge verwachting toegekend voor het aantreffen van archeologische waarden uit de Romeinse tijd tot Nieuwe Tijd. Op basis van de resultaten van het booronderzoek wordt een begraven A-horizont verwacht vanaf 1,70 m –mv.

Door middel van het proefsleuvenonderzoek dienden de volgende vragen te worden beantwoord:

- Wat is de aard, omvang, kwaliteit en verspreiding van de archeologische sporen en sporenclusters?
- Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?
- Uit welke periode dateren de sporen?
- Wat is de relatie met de omgeving?
- Wanneer zijn de archeologische sites als woonplaats in onbruik geraakt?
- Wat is de conserveringsgraad van sporen en de verschillende materiaal categorieën, inclusief eventueel aanwezig archeobotanisch en zoölogisch materiaal?
- In hoeverre worden de archeologische waarden bedreigd door de toekomstige nieuwbouw?
- Indien archeologische waarden worden bedreigd, kunnen dan beheersmaatregelen worden getroffen?

⁷ Synthegra BV, 2003.

3 Resultaten proefsleuvenonderzoek

3.1 Inleiding

Bij aanvang van het proefsleuvenonderzoek bleek onvoldoende ruimte voorhanden om een proefsleuf van 26,5 bij 8 meter aan te leggen. Uiteindelijk werd een proefsleuf aangelegd van 25 bij 6 meter aan het oppervlak tot 20 bij 4 meter op het verwachte sporenniveau. Van het trapsgewijs aangelegde zuid-profiel en het vlak werden tekeningen en foto's gemaakt.

Met uitzondering van één recente kuil die bij het afsteken van het zuidprofiel zichtbaar werd in de bouwvoor of A-horizont, werden bij de aanleg van het vlak geen sporen aangetroffen. Ook konden slechts enkele vondsten verzameld worden. Deze vondsten, die dateren uit de Nieuwe tijd, zijn afkomstig uit de bovengenoemde A-horizont waarin tevens bijmenging werd aangetroffen van plastic, recent glas en puin. De informatiewaarde van de genoemde kuil en de vondsten is beperkt en wijst niet op de aanwezigheid van een vindplaats. Om een duidelijk beeld te schetsen van de opbouw van de bodem binnen het onderzochte deel van het plangebied volgt hieronder een beschrijving van de stratigrafie ervan.

3.2 Stratigrafie

Voor de beschrijving van de stratigrafie wordt uitgegaan van het Zuid-profiel dat om technische en veiligheidsredenen getrapt werd aangelegd (fig. 6). Het niveau waarop de 'trede' zich bevond is in de overzichtstekening van het profiel aangegeven met een horizontale onderbroken lijn.

In het bodemprofiel waren verschillende horizonten herkenbaar. Vanaf het niveau van het maaiveld tot op een diepte van ca. 0,55 m bestond de bodem uit zeer recent opgebrachte grond⁸ met direct daaronder de bouwvoor ofwel een sterk antropogeen beïnvloede A-horizont. In deze bouwvoor werd, naast enkele fragmenten aardewerk uit de Nieuwe tijd, bijmenging van plastic, glas en puin waargenomen. Onder de genoemde A-horizont of bouwvoor bevond zich een pakket matig fijn licht grijs tot wit zand met humeuze laagjes en kleiige brokken. Dit zijn jonge duinafzettingen, waarbij de kleiige delen afkomstig zijn van het kleidelven. Het pakket heeft een wisselende dikte en komt voor tot op een maximale diepte van ca. 1,40 m –mv. Onder deze jonge duinafzettingen bevond zich een begraven A-horizont, die zich heeft gevormd in het kleiige zand van het Walcheren Laagpakket. Deze A-horizont bestond uit sterk humeus donker bruin-grijs matig fijn zand. Als gevolg van het kleidelven is dit pakket, en ook het bovenliggende jonge duinzand, echter dermate sterk verstoord en met elkaar vermengd geraakt dat het oorspronkelijke karakter van de bodem vrijwel geheel verloren is gegaan. Direct onder de begraven A-horizont en bovenop het zandige Laagpakket van Walcheren, bevond zich een dunne lichtgrijze zandige kleiafzetting waarin een enkel brok veen werd waargenomen. In het onderliggende Laagpakket van Walcheren bevonden zich dunne zandige kleibandjes en bijmenging van (resten van) schelpen.

⁸ Mondelinge mededeling dhr. Boogert (eigenaar winkelpand).

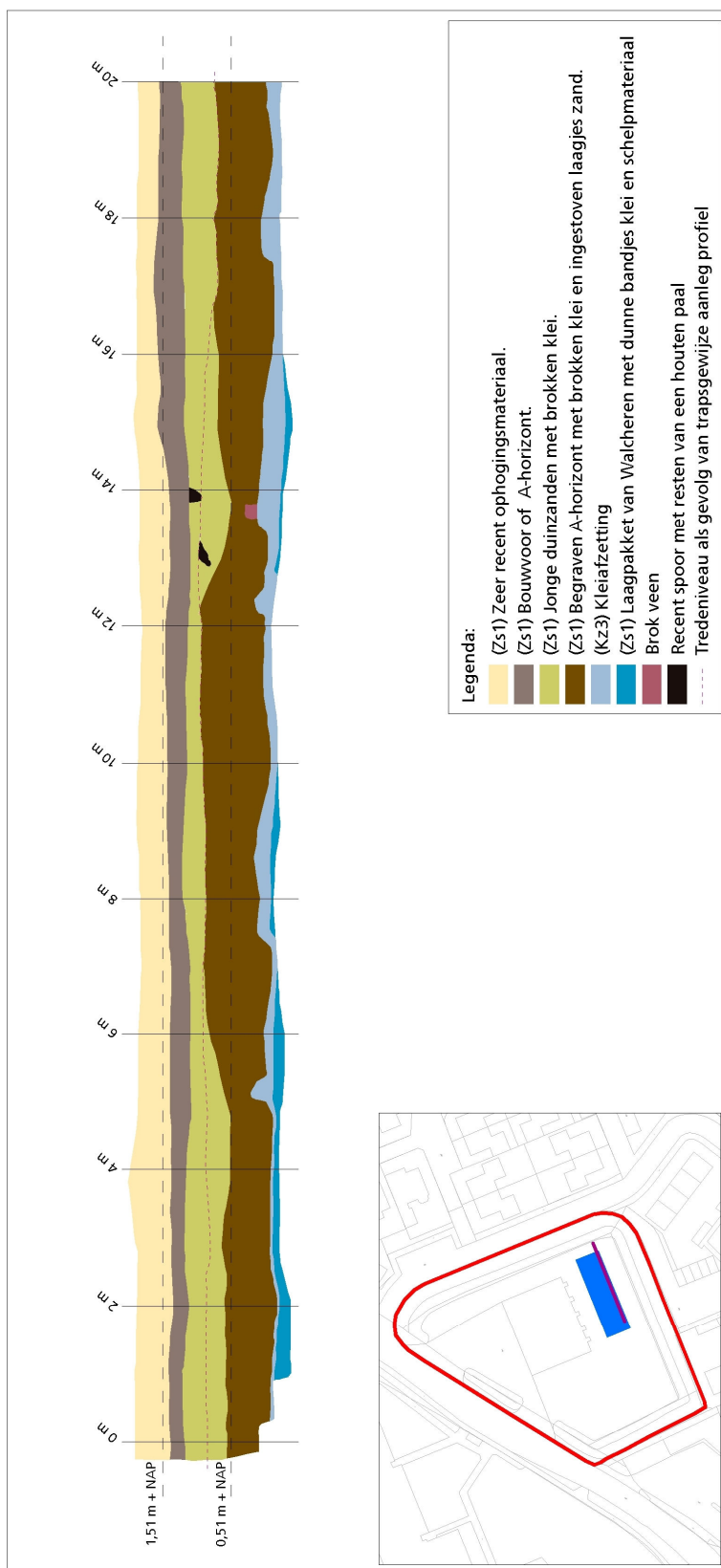

Fig. 6: Zuid-profiel, bodemopbouw.

Naar verwachting (zie 2.3) zouden zich in de begraven horizont archeologische resten kunnen bevinden uit de periode vanaf de Romeinse tijd tot in de Nieuwe tijd. Door het kleidelven is de bodem echter dermate verstoord dat van een specifieke vondstlaag of bewoningslaag geen sprake was. Evenmin werden op het niveau van deze begraven horizont en in de jonge duinafzettingen sporen en/of vondsten aangetroffen.

4 Synthese en beantwoording onderzoeksvragen

In de synthese worden doorgaans de gegevens van de onderzoeksresultaten samengevat en voor zover mogelijk geïntegreerd tot een coherent beeld van de aangetroffen resten binnen het onderzochte gebied en de daarmee samenhangende bewoningsgeschiedenis.

4.1 Synthese

Het plangebied aan de Hofdijksweg 30 bevindt zich ten noordoosten van de oude kern van Ouddorp. Op grond van de resultaten van het vooronderzoek en gezien de grote hoeveelheid reeds bekende archeologische vondsten uit de omgeving van het plangebied wordt aan het plangebied een hoge verwachting toegekend voor het aantreffen van archeologische waarden uit de Romeinse tijd tot Nieuwe Tijd.

Het vooronderzoek heeft aangetoond dat Ouddorp en de omgeving daarvan een lange bewoningsgeschiedenis kent. Uit de onderzoeksanalyses blijkt dat het gebied in elk geval bewoond is geweest vanaf de Romeinse tijd en in de late Middeleeuwen tot Nieuwe tijd. Binnen het plangebied waren bij aanvang van het onderzoek geen vondsten bekend en tijdens het proefsleuvenonderzoek werden evenmin archeologische resten aangetroffen die wijzen op enige activiteit in het verleden anders dan het bodemverstorende kleidelven. De in het vooronderzoek vermelde en mogelijk vondst-houdende 'A-horizont' werd in sterk verstoorde vorm aangetroffen. Met uitzondering van enkele aanlegvondsten uit de 'huidige bouwvoor', die dateren uit de late Middeleeuwen tot Nieuwe Tijd, werden geen sporen en structuren aangetroffen die zouden kunnen wijzen op een archeologisch waardevol vondstniveau.

4.2 Beantwoording onderzoeksvragen

Door middel van het proefsleuvenonderzoek dienden de volgende, binnen het PvE opgestelde, onderzoeksvragen te worden beantwoord:

- Wat is de aard, omvang, kwaliteit en verspreiding van de archeologische sporen en sporencusters?

Tijdens het onderzoek werden geen archeologische sporen aangetroffen.

- Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?

Er werden twee scherven verzameld uit de 'huidige' bouwvoor die dateren uit de Nieuwe tijd.

- Uit welke periode dateren de sporen?

Met uitzondering van een recent spoor dat werd aangesneden bij het afsteken van het profiel, werden tijdens het onderzoek geen sporen aangetroffen.

- Wat is de relatie met de omgeving?

Niet van toepassing

- Wanneer zijn de archeologische sites als woonplaats in onbruik geraakt?

Niet van toepassing

- Wat is de conserveringsgraad van sporen en de verschillende materiaalcategorieën, inclusief eventueel aanwezig archeobotanisch en zoologisch materiaal?

Niet van toepassing

- In hoeverre worden de archeologische waarden bedreigd door de toekomstige nieuwbouw?

Niet van toepassing

- Indien archeologische waarden worden bedreigd, kunnen dan beheersmaatregelen worden getroffen?

Niet van toepassing

5 Waardering en Selectieadvies

5.1 Waardering

Op basis van het onderzoek dienen uitspraken te worden gedaan over de aanwezigheid van een eventuele vindplaats. Op grond van de in dit rapport beschreven onderzoeksresultaten mag worden geconcludeerd dat er in het plangebied geen sprake is van een archeologisch waardevol vondstniveau dan wel een archeologische vindplaats. Waardering van een vindplaats of de resten daarvan is derhalve niet van toepassing.

5.2 Selectieadvies

Gezien de resultaten van het onderzoek wordt voor het plangebied geen nader onderzoek aanbevolen. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de aanwezigheid van archeologische resten of sporen op basis van het uitgevoerde onderzoek nooit geheel uitgesloten kan worden. Indien tijdens de voorgenomen graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische waarden worden aangetroffen, dient men, conform de Monumentenwet⁹, hiervan binnen drie dagen melding te maken.

Deze aanbeveling betreft een selectieadvies. Dit advies dient door het bevoegd gezag te worden omgezet in een selectiebesluit.

⁹ Monumentenwet 1988, artikel 47: meldingsplicht binnen drie dagen bij de burgemeester.

6 Literatuur

- Boer, E. de, 2005 Goedereede-Ouddorp (ZH), Hofdijksweg. Archeologisch vooronderzoek. BILAN, Tilburg.
- Nicholson, C. C., 2001 Aanvullend verkennend archeologisch bodemonderzoek, Hofdijksweg 34 te Ouddorp. Arnicon-rapport A01-445.Z2.
- Stiboka, 1967 Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 36 Goedereede en blad 42 Oost (Goereese deel).
- Synthegra, 2003 Ouddorp Dorpstienden, gemeente Goedereede, Een archeologische (veld-) kartering. Synthegra-rapport nr. 172023.

Kaarten

- Brendel, C., A. van der Leest & H. Stam, 2005 Grote Historische topografische Atlas Zuid-Holland, schaal 1: 25.000; Blad 541, uitgave 1899. Nieuwland, Tilburg.
- Stiboka, 1967 Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000: Kaartblad 36 Goedereede, Wageningen.
- Provincie Zuid Holland, 2002 Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, regio Voorne-Putten en Goeree-Overflakkee. Archeologie; kenmerken- en waardenkaart, Den Haag.

Bijlage 1: Programma van Eisen

BILAN

Postbus 90903
5000 GD Tilburg
t: 0877 874278
f: 013 5360051
e: bilan@fontys.nl
l: www.bilan.nl

Programma van Eisen

Proefsleufonderzoek

Goedereede-Ouddorp (ZH), Hofdijkseweg

Datum: 09/10/2006

Versie:

1

LOCATIE	Ouddorp, Hofdijkseweg
PROJECT	Hofdijkseweg

PLAATS BINNEN ARCHEOLOGISCH PROCES
Inventariserend veldonderzoek (IVO): Proefsleufonderzoek

OPSTELLER	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
Auteurs	BILAN Drs. C.Verbeek Postbus 90903 / 5000 GD Tilburg Tel. 0877-874295 / c.verbeek@fontys.nl	09/10/2006	
Projectleider (senior archeoloog)	BILAN Drs. C.Verbeek Postbus 90903 / 5000 GD Tilburg Tel. 0877-874295 / c.verbeek@fontys.nl	09/10/2006	
Mede-opstellers			

OPDRACHTGEVER	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
	Adviesbureau van Basten Abrikozengard 21 3962 HS Wijk bij Duurstede Contactpersoon: dhr. F.A. Blok Email: info@vbbs.nl		

BEVOEGD GEZAG	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
Gemeente			
Provincie	Provincie Zuid-Holland Bureau Cultuur: Dhr. R. Proos Postbus 2509 LP Den Haag Tel: 070-4416611		
Senior archeoloog namens bevoegd gezag			
RACM (beschermd monument / projectvergunning / grote projecten)			

UITVOEREND BEDRIJF / INSTELLING*	
Naam	Bilan
Contactpersoon	Frank vanden Biggelaar
Telefoon / e-mail	f.vandenbiggelaar@fontys.nl

DATUM ONDERZOEK	
Start	Na accordering van het Programma van Eisen
Duur	Het veldwerk dient binnen 1 werkweek uitgevoerd te worden

* Vaak is bij het opstellen van een PvE het uitvoerend bedrijf of instelling (nog) niet bekend; bij de melding ex art. 41 Mw is dit echter wel het geval. Op laatstgenoemd moment moet dit onderdeel zijn ingevuld

BASISGEGEVENS	
Projectnaam	Ouddorp, Hofdijkseweg
Provincie	Zuid-Holland
Gemeente	Goedereede
Plaats	Ouddorp
Toponiem	Hofdijkseweg
Gemeente code	GOE
Kaartblad	36H
X-centrumcoördinaat	055.079
Y-centrumcoördinaat	425.895
Kadaster-nr.	
CMA/AMK-status	Nvt
CAA-nr.	Nvt
CMA-nr.	Nvt
ARCHIS-monument-nr.	Nvt
ARCHIS-waarnemings-nr.	
CIS-code (onderzoeksmeldingsnummer)	
Oppervlakte plan- of onderzoeksgebied	0,3 ha
Huidig grondgebruik	Bebouwd en verhard (asfalt)

PERIODE(N)	COMPLEXTYPE(N)
Vroege prehistorie (paleo/meso/neo)	Onbekend
Late prehistorie (brons/ijzer)	Onbekend
Romeinse tijd	Onbekend; mogelijk nederzetting
Middeleeuwen (vroeg/laat/NT)	Onbekend

1. Doel en reden van het onderzoek	
Doel	Door middel van een proefsleuf dient inzicht verkregen te worden in de aan- of afwezigheid, de aard, het karakter, de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de relatieve kwaliteit van de archeologische waarden binnen het plangebied.
Reden	In de toekomst zullen in het plangebied een bouwmarkt met appartementen en een parkeerkelder worden gerealiseerd. De geplande verstoringsdiepte is circa 3 m –mv. Uit het booronderzoek bleek dat in het plangebied op ca. 170 cm – mv. een begraven A-horizont voorkomt die waarschijnlijk in de Romeinse tijd gevormd is. Deze laag bevatte baksteenfragmentjes die mogelijk wijzen op een vindplaats.
Selectiebesluit (alleen na IVO)	

2. Resultaten van het tot dusver uitgevoerde onderzoek

Administratieve gegevens

Bureauonderzoek	
Uitvoerder	Bilan
Uitvoeringsperiode	December 2005
Publicatie	De Boer, E. , 2005. Goedereede – Ouddorp (ZH), Hofdijkseweg. Archeologisch vooronderzoek. Bilan 2005/concept.
Overig onderzoek	
Uitvoerder	Bilan
Uitvoeringsperiode	December 2005
Uitvoeringsmethode	Vier boringen met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm, waarvan drie tot 3 m –mv en één tot 4 m –mv.
Publicatie	De Boer, E. , 2005. Goedereede – Ouddorp (ZH), Hofdijkseweg. Archeologisch vooronderzoek. Bilan 2005/concept.

Bewaarplaats van vondsten en documentatie

Resultaten: landschappelijke en aardwetenschappelijke context			
Huidig grondgebruik; (sub) recente ingrepen en verstoringen	In het plangebied bevindt zich momenteel een loods en asfaltverharding, het plangebied wordt omgeven door een aarden wal. De sedimenten in het plangebied kunnen als volgt worden geïnterpreteerd. In het plangebied tot circa 170 cm –mv een pakket matig fijn zand met humeuze laagjes en kleiige brokken. Dit zijn Jonge Duinafzettingen, waarbij de kleiige delen afkomstig zijn van het kleidelven. De onderliggende humeuze laag bestaat uit een begraven A-horizont, die zich heeft gevormd in het Walcheren Laagpakket (licht blauwgrijze (kleiige) zand). In het noorden van het plangebied (boring 3 en 4) is de begraven bodem verstoord of zelfs geheel verdwenen. Waarschijnlijk is dit het gevolg van het kleidelven.		
NAP-hoogte maaiveld	Ca. 1,75 m +NAP	Grondwatertrap	VI
Fysiek-landschappelijke, geologische, geomorfologische en bodemkundige kenmerken	Het plangebied ligt op het Zuid-Hollandse eiland Goeree-Overflakkee, dat deel uitmaakt van het zuidwestelijke zeekleigebied. De geologische ontwikkeling van dit gebied wordt grotendeels bepaald door de relatieve zeespiegelstijging door het afsmelten van de ijskappen aan het eind van de laatste ijstijd (ca. 10.000 BP), gecombineerd met getijdewerking. Gedurende het Atlanticum (7.500 – 5.000 BP) reikte het zeewater tot ver ten oosten van de huidige kustlijn en werd het Wormer Laagpakket gevormd. Deze afzettingen zijn overwegend zandig, maar worden bovenin kleiiger. In het midden-subboreaale nam de stijging van de zeespiegel af en ontstond een nagenoeg gesloten kustbarrière van strandwallen. Achter de kustbarrière ontstond een groot veengebied (Nieuwkoop Formatie: Hollandveen Laagpakket). Op de hoogste delen van het Wormer Laagpakket is het in deze omstreken echter nooit tot veenvorming gekomen. Bovendien is in grote delen van het huidige Goeree het veen geheel weggeslagen of sterk geërodeerd door inbraken van de zee vanaf circa 1000 v.C. Het veen dat niet werd weggeslagen, raakte doordrenkt met zout water. In de Middeleeuwen is dit veen op grote schaal weggegraven voor de zoutwinning (selnering of moeraning). Door de inbraken van de zee ontstonden enkele grote kreken, die later weer zijn verland. De afzettingen die in deze transgressiefase tot afzetting kwamen, worden gerekend tot het Walcheren Laagpakket. De hoogste delen van deze afzettingen en de strandwallen zijn al tijdens de Romeinse tijd intensief bewoond zijn geweest. In de loop van de derde eeuw n.C. is deze bewoning onder invloed van de zee verdwenen. De kustgrens kwam hierdoor omstreeks 600 n.C. langs de westelijke zoom van de huidige Westduinen te liggen. Hier ontstond een duingebied dat zich door sterke winderosie in de Middeleeuwen (tot circa 1350 n.C.) in oostelijke richting kon uitbreiden over de oudere afzettingen van het Walcheren Laagpakket (voorheen Afzettingen van Duinkerke I en II) en is een typisch 'knobbelig' reliëf ontstaan. Deze afzettingen zijn in het plangebied aanwezig. Ten westen, oosten en zuidoosten van dit duingebied zijn in latere fase (vanaf circa 800 n.C.) nog mariene afzettingen gevormd (voorheen Afzettingen van Duinkerke III en recente afzettingen van Duinkerke). De overgang van de duinen naar de zeekleigronden worden de geestgronden genoemd. Het plangebied behoort tot de oudste kern van het voormalige eiland Goedereede, het 'Oudeland van Diepenhorst' en de Polder Oude Oostdijk, die vóór 1300 bedijkt werden. Op de geologische kaart is het plangebied gekarteerd als Jonge Duin- en Strandzanden (dikker dan 2 m) op D-profieltype (d.w.z. op Afzettingen van Duinkerke ingesneden in de onderliggende afzettingen). Volgens de bodemkaart komen in het plangebied vergraven, kalkhoudende vlakvaaggronden; matig fijn zand voor (kZn50A) met een kleidek (meer dan 8% lutum) van 15 à 40 cm dik. Deze gronden zijn ontstaan door omzetting: het kalkloze duinzand is bedekt met een kalkrijk zavel- of kleidek dat uit de ondergrond is gehaald. Doel van het omzetten of kleidelven is het verbeteren van het vochthoudende vermogen van de grond. Direct ten zuidwesten van het gebied heeft geen omzetting plaatsgevonden en liggen de kalkloze duinzanden nog aan het oppervlak. Deze gronden worden geclassificeerd als vlakvaaggronden; leemarm en zwak lemig fijn zand (Zn21) met grondwatertrap VI. De geestgronden hebben een sterk wisselende profielopbouw. In de ondergrond kunnen kleilagen worden aangetroffen. De gronden worden gekenmerkt door een niet duidelijk ontwikkelde, 20 tot 30 cm dikke matig humusarme, donkergrijsbruine A-horizont gevolgd door een bruine tot grijze C-horizont.		

	Op basis van het booronderzoek kunnen de sedimenten in het plangebied volgt worden geïnterpreteerd. De bovenste 60 cm bestaat uit een sterk antropogeen beïnvloede A-horizont en/of uit een puin- of ophooglaag. Hieronder komt tot circa 170 cm –mv een pakket matig fijn zand met humeuze laagjes en kleiige brokken. Dit zijn Jonge Duinafzettingen, waarbij de kleiige delen afkomstig zijn van het kleidelven. De onderliggende humeuze laag bestaat uit een begraven A-horizont, die zich heeft gevormd in het Walcheren Laagpakket (licht blauwgrijze (kleiige) zand). In boring 3 en 4 is de begraven bodem verstoord of zelfs geheel verdwenen. Waarschijnlijk is dit het gevolg van het kleidelven. Vanaf circa 170 cm –mv bevond zich in boring 1 en 2 een begraven A-horizont waarin in boring 1 baksteenfragmentjes werden aangetroffen. Waarschijnlijk is dit een begraven bodem uit de Romeinse tijd. In boring 3 werd op 110 cm –mv een begraven A-horizont aangetroffen met bijmenging van baksteen en grind. Deze bodem en bovenliggende duinzanden waren echter sterk verstoord.
Cultuurlandschappelijke en historisch-geografische kenmerken	De kern van Ouddorp behoort tot het type zandnederzettingen, die zijn ontstaan op de zandige hoger gelegen gedeelten en worden gekenmerkt door zeer verspreide bebouwing langs een wijdvertakt patroon van wegen. Daartoe behoort onder andere de Hofdijksweg, die de noordwestgrens van het plangebied vormt. Het plangebied ligt net buiten de oude kern van Ouddorp en behoort tot het deel dat na 1950 is ontstaan. Uit archeologisch onderzoek blijkt dat de omgeving van Ouddorp al in de Romeinse tijd bewoond is geweest. Het huidige Ouddorp dateert in ieder geval van het midden van de veertiende eeuw toen er een kerk is gebouwd. Aan het begin van de negentiende eeuw lag het plangebied in de polder 'Oude Land Diependorst', ten noordoosten van het dorp Ouddorp. De bebouwing in de directe omgeving bevond zich voornamelijk langs de Nieuwe Weg (de huidige Hofdijksweg) en de Molen Weg ten zuiden en westen van het plangebied. Op circa 200 m ten noordoosten lag op enige afstand ten zuiden van de Nieuwe Weg de buitenplaats Den Hofdijk (of Hofwijk). Deze buitenplaats dateert waarschijnlijk uit de veertiende eeuw. Het plangebied zelf was onbebouwd en in gebruik boomgaard. In de periode na 1950 is het plangebied opgenomen in de uitbreidingswijken van Ouddorp.

Resultaten: perioden en sites	
Regionale archeologische context	Volgens de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) heeft het plangebied een hoge archeologische verwachting. Op de Archeologische Waardenkaart van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland heeft het gebied een zeer grote kans op archeologische sporen. Op de Archeologische Kenmerkenkaart behoort het plangebied tot een groot gebied met oude zeeafzettingen op veen, onder en aan het huidige oppervlak, waar vanaf de ijzertijd bewoning mogelijk was. Uit het plangebied zelf zijn tot op heden geen archeologische vondsten of waarnemingen bekend. In de omgeving van het plangebied bevinden zich echter wel diverse waarnemingen en monumenten. Op circa 100 m ten noordwesten van het plangebied is op 40 cm diepte in de bewerkte bovengrond een basaltlava-sculptuur gevonden met onbekende datering (Archisnr. 22806). Tevens zijn hier diverse aardewerkfragmenten uit de Romeinse tijd aangetroffen (Archisnr. 24656). Op circa 200 m ten noordoosten van het plangebied liggen de resten (fundamenten, omwalling en gracht) van een Hof van de heren van Voorne ('Den Hofdijk') uit de veertiende eeuw (Archisnr. 24684). In hetzelfde gebied zijn onder circa 2 m zand in de klei de resten van een schip gevonden, dat waarschijnlijk dateert uit de tiende / elfde eeuw. Het terrein is aangewezen als terrein van hoge archeologische waarde (monumentnr. 4108). Op ruim 800 m ten noorden van het plangebied is een gouden mantelspeld uit de Romeinse tijd gevonden (Archisnr. 24653). Ten zuidwesten van het plangebied ligt op circa 400 m afstand de oude kern en kerk van Ouddorp. Dit gebied is aangewezen als terrein van hoge archeologische waarde voor de complextypen nederzetting (late Middeleeuwen) en kerk (late Middeleeuwen tot Nieuwe tijd). Op circa 500 m ten zuidwesten van het plangebied zijn aan het oppervlak en in de bouwvoor vondsten gedaan, zoals aardewerkfragmenten, glas en dierlijk bot, die dateren uit de vijftiende tot negentiende eeuw (Archisnr. 48542).

	Geologisch gezien zijn de vondsten gedaan aan het oppervlak van een jong duin dat op oudere mariene zand- en kleiafzettingen ligt. Op 130 – 160 cm –mv werd een laag zwart, enigszins kleiig zand met plantenresten aangetroffen, die duidt op een vegetatiegroeifase binnen de jonge duinvorming. Vanaf circa 2 m –mv bevonden zich de mariene afzettingen. Op circa 1 km ten zuidwesten van het plangebied zijn in 2003 een booronderzoek en veldverkenning uitgevoerd (Archisnr. 47173). Uit het booronderzoek blijkt dat de ondergrond bestaat uit een pakket Jonge Duinafzettingen, dat wordt onderbroken door een periode met intensievere begroeiing met daaronder zandige strand-/waddenafzettingen. De bovenste 45 cm bestaat uit kleiig zand (de akkerlaag), waarin diverse vondsten zijn gedaan die dateren uit de dertiende tot de negentiende eeuw. Mogelijk dateert deze laag al uit de elfde eeuw. De vondsten bestonden uit dierlijk bot, pijpenkop en –stelen, glas en diverse aardewerkfragmenten. Op circa 900 m ten zuiden van het plangebied zijn lood, steenkool en een bronzen munt uit de Romeinse tijd gevonden (Archisnr. 4276 en 60477). Zuidelijk hiervan, op circa 1100 m van het plangebied, zijn diverse aardewerkfragmenten uit de midden-Romeinse tijd en dan met name de periode van 150 – 240 n.C. aangetroffen (Archisnr. 26963). Bovendien zijn hier ook aardewerkfragmenten uit de late Middeleeuwen en Nieuwe tijd gevonden (Archisnr. 27264). Het gebied is aangewezen als terrein van hoge archeologische waarde (monumentnr. 2330). Ten oosten van dit monument ligt een beschermd terrein van zeer hoge archeologische waarde, waar zich een kasteelberg (Spreeuwenstein) uit de dertiende/veertiende eeuw bevindt (monumentnr. 6772, Archisnr. 27265). Het terrein is grotendeels in de negentiende eeuw afgegraven, maar nog wel zichtbaar in het landschap.
Aard en ouderdom van de vindplaats	Op ongeveer 170 cm –mv werd een begraven A-horizont aangetroffen die waarschijnlijk in de Romeinse tijd ontstaan is en archeologische indicatoren (fragmentjes baksteen) bevat.
Gaafheid en conservering (structuren, sporen, vondsten, paleo-ecologische resten)	Tijdens het booronderzoek is een begraven A-horizont aangetroffen die in het zuiden van het plangebied onverstoord was. Daarom zullen eventuele archeologische resten in het zuidelijk deel van het plangebied relatief intact zijn. Onder de grondwatertafel zullen naast anorganische resten en grondsporen paleo-ecologische resten geconserveerd zijn.
Begrenzings en oppervlakte van de <u>totale</u> vindplaats (dus ook <u>buiten</u> het plangebied)	De begrenzing van de vindplaats is onbekend. Voorlopig wordt het gehele onderzoeksterrein tot de vindplaats gerekend. In het noorden van het plangebied zijn eventuele vindplaatsen verstoord.
Begrenzing en oppervlakte van (het deel van) de vindplaats <u>binnen</u> het plangebied	0,3 ha
Archeologische stratigrafie en diepte van vondstlagen	Op basis van de boringen wordt de begraven A-horizont vanaf 170 cm – mv verwacht.

Archeologische verwachting op basis van het vooronderzoek

Structuren en sporen	Nederzettingssporen zoals paalkuilen, afvalkuilen, waterputten, greppels en grachten.
Artefacten: anorganisch	Te verwachten zijn: aardewerk, natuursteen, metaal, verbrande leem en glas.
Artefacten: organisch	Onder de grondwatertafel kunnen organische artefacten bewaard zijn.
Paleo-ecologische resten	Onder de grondwatertafel worden paleo-ecologische resten verwacht.
Complexiteit	Standaard

3. Vraagstelling	
Onderzoekskader, relatie met NOA, synergie	
Onderzoeksvragen	Wat is de aard, omvang, kwaliteit en verspreiding van de archeologische sporen en sporenclusters? Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij? Uit welke periode dateren de sporen? Wat is de relatie met de omgeving? Wanneer zijn de archeologische sites als woonplaats in onbruik geraakt? Wat is de conserveringsgraad van sporen en de verschillende materiaalcategorieën, inclusief eventueel aanwezig archeobotanisch en zoologisch materiaal? In hoeverre worden de archeologische waarden bedreigd door de toekomstige nieuwbouw? Indien archeologische waarden worden bedreigd, kunnen dan beheersmaatregelen worden getroffen?
Aanbevelingen	Op basis van het onderzoek dienen uitspraken te worden gedaan over de aanwezigheid van een eventuele vindplaats. Per aangetroffen vindplaats dan wel periode dient een waardering te worden gemaakt conform KNA (VS07). Op basis van de resultaten wordt een aanbeveling gedaan over de behoudenswaardigheid van de vindplaats. Indien de vindplaats behoudenswaardig wordt geacht dient een advies te worden gegeven over de mogelijkheden tot bescherming <i>in</i> of <i>ex situ</i> en de randvoorwaarden die daarbij gelden.
Beperkingen	In het plangebied bevindt zich een doehetzelf-zaak die zijn economische activiteiten moet kunnen voort zetten tijdens het onderzoek. Het terrein ten noorden en westen van het bedrijfspand dient als parking ter beschikking te blijven voor het cliënteel. Ten oosten van het pand is onvoldoende ruimte om een proefsleuf aan te leggen. Door deze beperkingen kan enkel ten zuiden van het pand een proefsleuf aangelegd worden. Dit terreindeel zal in de planvorming tot 3 m –mv verstoord worden en heeft tevens de hoogste archeologische verwachting.

4. Veldwerk	
Strategie	Proefsleufonderzoek conform KNA 2.2 of 3.1. Het plangebied wordt door middel van een proefsleuf onderzocht met een dekking van 7%. Er dient minimaal 210 m² proefsleuf aangelegd te worden. Er wordt een getrapte proefsleuf aangelegd van 26,5 x 8 meter aan het maaiveld tot 24 x 6 meter op het sporenniveau (figuur1). Er wordt in principe één opgravingsvlak aangelegd op het relevant spoorniveau op/in/onder de begraven A-horizont. Deze horizont wordt vanaf 170 cm –mv verwacht. Bij de aanleg van het vlak wordt laagsgewijs verdiept. Indien op een hoger niveau sporen worden aangetroffen wordt op deze hoogte een vlak aangelegd en gedocumenteerd. Indien de sporen duidelijk deel uitmaken van een structuur wordt niet verder verdiept. Indien geen of weinig structurele sporen aanwezig zijn dan wordt doorverdiept naar een dieper niveau. Sporen worden alleen gecoupeerd voor zover dat noodzakelijk is voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen en de waardering van de vindplaats. Sporen worden niet afgewerkt tenzij op de betreffende plaatsen wordt verdiept naar een volgend vlak. Van de sleuf wordt tevens één lengteprofiel gedocumenteerd. Indien de profielen in de werkput substantieel van elkaar verschillen worden meerdere profielen gedocumenteerd.
Methoden en technieken	De proefsleuf wordt aangelegd met behulp van een graafmachine met gladde bak. In verband met de veiligheid wordt de werkput getrapt aangelegd. Indien onder de grondwaterspiegel gegraven dient te worden dienen de nodige maatregelen genomen zodat het onderzoek optimaal en veilig kan verlopen. Met inachtneming van de nodige veiligheidsmaatregelen dienen de nodige voorzieningen (bronbemaling of pompen) te worden genomen zodat het onderzoek uitgevoerd kan worden tot op het niveau van de vraagstelling. Bij het booronderzoek werd het grondwater vanaf 120 cm –mv aangetroffen. Bij de aanleg van de vlakken wordt gebruik gemaakt van een metaaldetector voor het opsporen van metaalvondsten. Bij de aanleg van de vlakken wordt vondstmateriaal per stratigrafische laag, per spoor of in vakken van 5 x 8/6 meter verzameld. Van de werkput wordt het opgravingsvlak getekend op schaal 1/50. Profielen en coupes worden getekend op schaal 1/20. Alle vlakken en profielen alsmede relevante coupes worden vastgelegd op foto

	en getekend op millimeterpapier conform KNA versie 2.2
Fysisch-geografisch onderzoek	In verband met het beantwoorden van de vragen die samenhangen met de natuurlijke ondergrond in het plangebied dient bij het beschrijven en interpreteren van de profielen een fysisch geograaf betrokken te zijn.
Structuren en grondsporen	Sporen die deel uitmaken van structuren worden niet of slechts selectief gecoupeerd en niet afgewerkt. De overige sporen worden alleen gecoupeerd voor zover dat nodig is voor het beantwoorden van de vraagstelling of als er op de betreffende plaatsen een volgend vlak wordt aangelegd. Indien begravingen en/of crematies worden aangetroffen dient het bevoegd gezag, de opdrachtgever en een fysisch antropoloog te worden geraadpleegd over de te volgen strategie.
Artefacten: anorganisch	Bij de aanleg van de vlakken wordt gebruik gemaakt van een metaaldetector voor het opsporen van metaalvondsten. Bij de aanleg van de vlakken wordt vondstmateriaal per stratigrafische laag, per spoor of in vakken van 5 x 8/6 meter verzameld. Bij het couperen worden vondsten per spoor en/of spoorlaag verzameld. Uit de profielen wordt vondstmateriaal verzameld per stratigrafische eenheid. Er dient voldoende diagnostisch materiaal verzameld te worden om eventuele vindplaatsen te kunnen waarderen.
Artefacten: organisch	Zie artefacten: anorganisch. Artefacten van organische oorsprong worden geborgen en zo spoedig mogelijk ter conservering naar een specialist gestuurd..
Paleo-ecologische resten	Uit relevante contexten worden monsters genomen voor archeo-botanisch onderzoek en voor ¹⁴ C en/of AMS dateringen.
Beperkingen	Zie methoden en technieken

5. Uitwerking en conservering	
Analyse fysische geografie	Profielen worden uitgewerkt zodat inzicht wordt verkregen in de relatie tussen het landschap, het bodemprofiel en de archeologische waarden en de gaafheid ervan.
Structuren en grondsporen	Alle verzamelde gegevens dienen te worden uitgewerkt om de omvang, de aard, de ouderdom en de fysieke kwaliteit van de vindplaats te bepalen.
Artefacten: anorganisch	Alle vondstcategorieën dienen te worden uitgewerkt om de omvang, de aard, de ouderdom en de fysieke kwaliteit van de vindplaats te bepalen.
Artefacten: organisch	Zie artefacten: anorganisch
Paleo-ecologische resten	Enkel waardering indien noodzakelijk voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen en het waarderen van de vindplaats.
Beeldrapportage (objecttekeningen, foto's, kaarten, e.d.)	In het rapport zit een locatiekaart, puttenplan, sporenoverzicht, coupes van sporen, profieltekeningen en ander relevant beeldmateriaal voor zover dat nodig is om de vraagstellingen te beantwoorden en de advisering te verantwoorden.
Conservering geselecteerd materiaal (zie CvAK-leidraad nr. 1)	Alle voor verder onderzoek relevante vondsten dienen geconserveerd te worden en wel op die wijze dat ze stabiel blijven en later nog bestudeerd kunnen worden. De keuze van de te conserveren vondsten wordt door de projectleider in overleg met de periodespecialist tijdens de evaluatie bepaald.
Beperkingen	Inzake conservering van vondsten en waardering van monsters is voorafgaand overleg met de opdrachtgever vereist.

6. Eindproduct: rapportage en deponering	
Te leveren product	Voorlopig verslag drie weken na beëindigen veldwerk. Eindrapport conform VS06 (KNA 2.2) met waarderingstabel conform KNA. Bij het eindproduct hoort een bewijs (af te geven door de ontvangende instantie) van overdracht van vondsten en documentatie.
Inhoud eindrapport	Eindrapport conform VS06 (KNA 2.2) met tevens een vondsten- en sporenlijst en kaarten van aangetroffen vindplaatsen, spreiding van vondsten en/of sporen per periode/vindplaats.
Versijning en oplaag eindrapport	Het rapport dient binnen 8 weken na de afronding van het veldwerk in conceptvorm gereed te zijn. Het eindrapport dient in 5 exemplaren aangeleverd te worden aan de opdrachtgever, de provincie Zuid-Holland en het bevoegd gezag en één exemplaar aan de RACM.
Deponering	Vondsten en documentatie dienen aanvullend op de KNA, 2.2 of 3.1 conform de eisen van het Provinciaal Depot Bodemvondsten Zuid-Holland te worden aangeleverd. Provinciaal Depot Bodemvondsten Zuid-Holland Kalkovenweg 23 2401 LJ Alphen a/d Rijn depotbeheerder: dhr. F. Kleinhuis De start van het onderzoek dient aan de depotbeheerder gemeld te worden.
Beperkingen	

7. Randvoorwaarden	
Personele randvoorwaarden	Het onderzoek moet verricht worden door een door het CvAK gecertificeerd archeologisch bedrijf en conform de KNA 2.2 of 3.1. Het onderzoek moet uitgevoerd worden door een veldteam geleid door een medior-archeoloog met ervaring op het gebied van nederzettingproblematiek in het kustgebied. Bij het onderzoek dient een fysisch geograaf aanwezig te zijn de beschrijving, interpretatie en uitwerking van de profielen.
Uitvoeringsperiode opleveringstermijn veldwerk	en Het veldwerk dient binnen maximaal één werkweek uitgevoerd te worden.
Uitvoeringscondities veldwerk	De toegankelijk, betredingstoestemming en het eventuele milieuraapport wordt door de opdrachtgever geregeld. Het terrein dient met een grote graafmachine toegankelijk te zijn. De opdrachtnemer dient zich in kennis te stellen van kabels en leidingen door middel van een KLIC-melding. De opdrachtnemer neemt kennis van de geldende veiligheidsvoorschriften.
Kwaliteitsbewaking, toezicht, overleg, en evaluatie	Het bevoegd gezag en de opdrachtgever houden toezicht op de werkzaamheden. Voorafgaand aan het veldwerk wordt, liefst in het veld, met de opdrachtgever een overleg gehouden met betrekking tot de praktische zaken van het veldwerk. Indien belangwekkende zaken worden aangetroffen die niet in het PvE waren voorzien vindt overleg plaats met het bevoegd gezag en de opdrachtgever. Indien substantieel van het PvE afgeweken dient te worden, bijvoorbeeld bij het aantreffen van onverwachte sporen en structuren of indien een geringer deel van het onderzoeksterrein kan worden onderzocht dan dient hiervoor schriftelijk toestemming verkregen te worden van het bevoegd gezag. Na afloop van het veldwerk wordt een kort overleg gehouden over de resultaten met het bevoegd gezag. Daarin wordt ook het voorlopig advies met betrekking tot de vindplaats besproken. Het conceptrapport wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de opdrachtgever en het bevoegd gezag. Het commentaar wordt verwerkt in een definitieve rapportage.
Selectieprocedure tijdens het veldwerk (i.h.b. bij archeologische begeleiding)	Nvt
Uitvoeringsperiode uitwerking; opleveringstermijn (concept) eindrapport	Het basisrapport dient uiterlijk binnen 8 weken na afronding van het veldwerk in conceptvorm gereed te zijn. Dit dient ter beoordeling voorgelegd te worden aan de opdrachtgever en het bevoegd gezag.
Termijn overdracht van vondsten, monsters en documentatie	Uiterlijk 4 weken na oplevering van de standaardrapportage worden de digitale gegevens overgedragen aan het centraal informatiesysteem conform RS11. Uiterlijk 2 maanden na inzending van het standaardrapport, conform specificatie aanleveren vondsten en monsters (DS02 t/m DS04) en de voor het Provinciaal Depot voor Bodenvondsten Zuid-Holland geldende eisen.
Procedure toetsing eindproduct door bevoegd gezag	De uitvoerder overhandigt na goedkeuring van het conceptrapport aan het bevoegd gezag het eindrapport en de bewijzen van overdracht van vondsten en documentatie. Het eindrapport dient in ieder geval binnen twee jaar na afronding van het veldwerk opgeleverd te worden.

8. Wijzigingen na evaluatie	
Wijzigingen tijdens het veldwerk	Indien belangwekkende zaken worden aangetroffen die niet in het PvE waren voorzien en het aantreffen van een grafveld vindt overleg plaats met het bevoegd gezag en de opdrachtgever. Indien substantieel van het PvE afgeweken dient te worden, bijvoorbeeld bij het aantreffen van onverwachte sporen en structuren of indien een geringer deel van het onderzoeksterrein kan worden onderzocht dan dient hiervoor schriftelijk toestemming verkregen te worden van het bevoegd gezag.
Procedure van wijziging na de evaluatiefase van het veldwerk	Na afloop van het veldwerk wordt in overleg met het bevoegd gezag besloten welke monsters in aanmerking komen om gewaardeerd/gedateerd te worden.
Procedure van wijziging tijdens uitwerking en conservering	Kwetsbaar vondstmateriaal dient zodanig te worden geconserveerd dat de toestand stabiel blijft. De keuze van de te conserveren vondsten wordt door een seniorarcheoloog in overleg met de periode- en/of materiaalspecialist en het bevoegd gezag bepaald.

9. Literatuur en bijlagen	
Literatuur	De Boer, E. , 2005. Goedereede – Ouddorp (ZH), Hofdijksweg. Archeologisch vooronderzoek. Bilan 2005/concept.
Lijst van bijlagen	

Bijlage 2: Overzicht archeologische perioden

Periode		Code
Paleolithicum	Tot 8800 vC	PALEO
Paleolithicum Vroeg	Tot 300.000 C14	PALEOV
Paleolithicum Midden	300.000 - 35.000 C14	PALEO
Paleolithicum Laet	35.000 C14 – 8800 vC	M
		PALEOL
Mesolithicum	8800 – 5300 vC	
Mesolithicum Vroeg	8800 – 7100 vC	MESO
Mesolithicum Midden	7100 – 6450 vC	MESOV
Mesolithicum Laet	6450 – 5300 vC	MESOM
		MESOL
Neolithicum	5300 – 2000 vC	
Neolithicum Vroeg	5300 – 4200 vC	NEO
Neolithicum midden	4200 – 2850 vC	NEOV
Neolithicum Laet	2850 – 2000 vC	NEOM
		NEOL
Bronstijd	2000 – 800 vC	
Bronstijd Vroeg	2000 – 1800 vC	BRONS
Bronstijd Midden	1800 – 1100 vC	BRONS
Bronstijd Laet	1100 – 800 vC	V
		BRONS
IJzertijd	800 – 12 vC	M
IJzertijd Vroeg	800 – 500 vC	BRONSL
IJzertijd Midden	500 – 250 vC	
IJzertijd Laet	250 – 12 vC	IJZ
		IJZV
Romeinse Tijd	12 vC – 450 AD	IJZM
Romeinse Tijd Vroeg	12 vC – 70 AD	IJZL
Romeinse Tijd Midden	70 – 270 AD	
Romeinse Tijd Laet	270 – 450 AD	ROM
		ROMV
Middeleeuwen	450 – 1500 AD	ROMM
Middeleeuwen Vroeg	450 – 1050 AD	ROML
Middeleeuwen Laet	1050 – 1500 AD	
		XME
Nieuwe Tijd	1500 – heden	VME
Nieuwe Tijd A	1500 – 1650 AD	LME
Nieuwe Tijd B	1650 – 1850 AD	
Nieuwe Tijd C	1850 – heden	NT
		NTA
Onbekend		NTB
		NTC
		XXX

Bijlage 3: Overzicht geologische perioden

Periode			C-14 jaren voor heden
Holoceen	Postglaciaal		10.000 – heden
			10.000 – heden
		Subatlanticum	3.000 – heden
		Subboreaal	5.000 – 3.000
		Atlanticum	5.000 – 7.500
		Boreaal	9.000 – 7.500
Pleistoceen	Weichselien	Preboreaal	9.000 – 10.000
			2,3 mlj – 10.000
			75.000 – 10.000
		Late Dryas	11.000 – 10.000
		Allerød	12.000 – 11.000
		Bolling	13.000 – 12.000
			100.000 – 75.000
			250.000 – 100.000
	Eemien		
	Saalien		